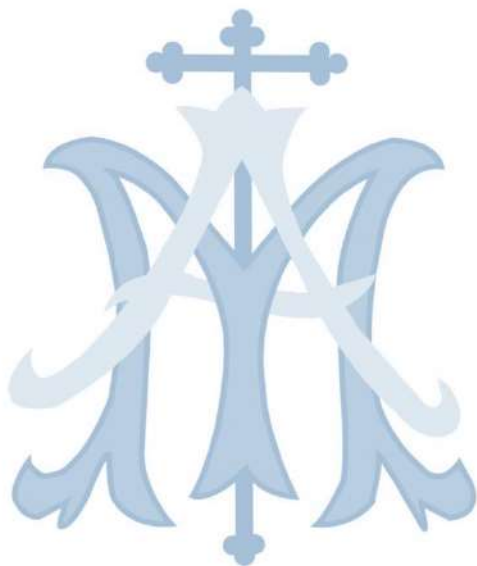

54. VARAŽDINSKE BAROKNE VEČERI

DIVINUM OFFICIUM
IN FESTIS BEATAE MARIAE VIRGINIS
- *AD VESPERAS* -

DIVINUM OFFICIUM
IN FESTIS BEATAE MARIAE VIRGINIS - *AD VESPERAS*

Komorni vokalni ansambl Donum
Zbor Katoličke osnovne škole Svete Uršule „Uršuline zvezdice“
Katarina Mandić, pozitiv
Mislav Lucić, koncept i ass. umj. voditelja
Višeslav Jaklin, umjetničko vodstvo

Ad processionem

1. Arnolt Schlick
SALVE REGINA

Motetus in honorem Beatae Mariae Virginis

2. Richard Dering
AVE VIRGO GLORIOSA

Incipit

3. Gregorijanski koral
DEUS IN ADIUTORIUM MEUM – GLORIA PATRI

Hymnus

4. Hans Leo Hassler
AVE MARIS STELLA

Psalmus CX

antifona: Dum esset rex (greg. koral)

5. Tommaso Cecchini
DIXIT DOMINUS

Psalmus CXVII

antifona: Laeva eius (greg. koral)

6. Anđelko Klobučar
LAUDATE DOMINUM

Psalmus CXII

antifona: Nigra sum (greg. koral)

7. Claudio Monteverdi
LAETATUS SUM

Psalmus CXXVII

antifona: Iam hiems transiit (greg. koral)

8. Gregorijanski koral
NISI DOMINUS

PsalmusXCVI

antifona: Speciosa facta es (greg. koral)

9. Dietrich Buxtehude
CANTATE DOMINO

Ad intermissionem

10. Johann Caspar Kerll
MAGNIFICAT PRIMI TONI

Canticum Magnificat

antifona: Beatam me dicent (greg. koral)

11. Tommaso Cecchini
MAGNIFICAT

Prex paschalis Beatae Mariae Virginis

12. Leopold Ebner
REGINA CAELI

Oratio

13. Ambrozijanski koral
PATER NOSTER
GLORIA IN EXCELSIS DEO

Conclusio

14. Thomas Tallis
GLORIA PATRI

O KONCERTU

Tekstovi psalama, himana, lauda, responzorija itd. koji su dijelom Božanskoga časoslova (*Divinum officium*) kroz stoljeća su bili (i još uvijek jesu) bogato vrelo tekstualnih predložaka za skladbe katoličke liturgijske provenijencije različitih žanrovskih i stilskih odrednica. Božanski časoslov krovni je pojam za niz strukturiranih molitvenih obreda koji se, prije svega u zajednicama svećenika, redovnika i redovnica, ali i pojedinih vjernika, odvijaju u različitim kanonskim časovima dana: *Matutinum*, *Laudes*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Vesperae* i *Completerium*. Tekstovi molitava koji se govore ili pjevaju u obredima Božanskog časoslova razlikuju se ovisno o dijelu dana (času) te o danu crkvene godine. Riječ je, prije svega, o biblijskim tekstovima, napose psalmima, koji se kroz različite časove različitih dana u određenom vremenskom periodu svi izredaju u molitvama časoslova.

Ovaj koncert zamišljen je kao svojevrsni audiovizualni prikaz (uz poneku „scensku“ stilizaciju) jedne Večernje molitve Božanskog časoslova (*ad Vesperas*) prigodom neke svetkovine Blažene Djevice Marije (*in festis Beatae Mariae Virginis*). Autor koncepta ovog koncerta, Mislav Lucić, navodi da mu je kao početni impuls, tj. inspiracija, poslužila ideja uglazbljenja Marijanskih vespera (*Vespro della Beata Vergine*) talijanskog ranobaroknog skladatelja Claudija Monteverdija. Riječ je o nizu stavaka skladanih na tekstove koji bi se i inače pjevali tijekom Večernje na svetkovinu Blažene Djevice Marije. I iako su i za ovaj koncert tekstualni predlošci „zadani“ kao i kod Monteverdija, bit će izvedene skladbe različitih autora isprepletene s koralnim melodijama, prije svega onim gregorijanske provenijencije, ali i jednom ambrozijanskom melodijom uglazbljenja molitve Oče naš (*Pater noster*).

Uz dva vokalna ansambla – zbor Uršuline zvjezdice i Komorni vokalni ansambl *Donum* – u izvedbi će sudjelovati čak troje orgulje (i dvoje orguljaša): velike orgulje Varaždinske katedrale, pozitiv ugrađen u ogradu kora katedrale te prijenosni pozitiv. Pozitiv ugrađen u ogradu kora, vrijedno je napomenuti, povijesni je instrument, dijelom restaurirani, a dijelom replicirani instrument iz 1747. godine. Tijekom gradnje „velikih“ orgulja između 1988. i 1998., za koje je dispoziciju registara napravio Anđelko Klobučar s intencijom stvaranja instrumenta čiji će temelj biti zvuk baroknih orgulja središnje Njemačke, povijesni pozitiv nije bilo moguće „ugraditi“ u orgulje zbog pitagorejskog sustava ugodbe koji nije kompatibilan sa standardnim sustavom ugodbe „velikih“ orgulja pa je ostavljen kao zasebni instrument. Iako dispozicije od samo tri registra i tzv. „kratke“ oktave, pruža lijepe interpretacijske mogućnosti za izvođenje skladbi ranijeg datuma.

Aspekti scenske stilizacije Večernje sadržani su u elementima procesije (što jest sastavni dio nekih crkvenih obreda, no ne nužno u obliku koji će biti predstavljen na koncertu), u razmješčaju zborova i solista te stereofoniji proizašloj iz takve prostorne i vremenske konstelacije, u upotrebi različitih instrumenata, promjenama osvjetljenja, u planiranim trenucima tišine koji pokušavaju replicirati vrijeme za osobnu molitvu i kontemplaciju itd. Utoliko nije riječ o repliciranju već stiliziranom prikazu jedne Marijanske večernje.

Večernja kao jedan od „velikih“ kanonskih časova ima jasnu strukturu, uz moguća manja odstupanja ovisno o danu ili vremenu u crkvenoj godini. Večernja započinje zazivom *Deus in adjutorium meum intende* (Bože, u pomoć mi priteci) nakon čega slijedi *Gloria Patri* (Slava Ocu) male doksologije. Na koncertu će obvezatnom dijelu Večernje prethoditi orguljska intrada *Salve Regina* renesansnog njemačkog skladatelja i orguljaša Arnolta Schlicka koja se može izvoditi na način alternatim prakse. To je česta praksa izvedbe određenih liturgijskih tekstova – *Salve Regina* jedan je od njih – u kojoj cantor pjeva tekst parnih stihova na gregorijansku melodiju, a neparni stihovi izvode se u dionici orgulja. Uslijedit će ranobarokni motet Richarda Deringa *Ave Virgo gloriosa*, djelo skladano i predviđeno za izvedbu u čast Blažene Djevice Marije (*in honorem Beatae Mariae Virginis*).

Nakon početnog zaziva Večernje slijedi himan, u ovom slučaju *Ave maris stella* njemačkog ranobaroknog skladatelja Hansa Lea Hasslera. Himan je pohvalni tekst pravilne metričke strukture koji se pjeva ili recitira tijekom svećanih trenutaka u liturgiji. Po završetku himna slijedi pjevanje psalama – psalmodija. Prije i nakon pjevanja svakog psalma čita se ili pjeva antifona, stih koji donosi neku ključnu misao psalma. Psalmi se izvode na tri osnovna načina: kao izravna psalmodija, kao responzorijalno pjevanje ili pak kao antifonalno pjevanje. Izravna psalmodija predstavlja praksu u kojoj svi okupljeni zajednički pjevaju predviđeni psalam. Kod responzorijalne psalmodije izmjenjuju se stihovi koje pjeva solist s onima koje pjeva zbor, a kod antifonalne psalmodije izmjenjuju se dva zbora. Na programu koncerta nalazi se pet stilski različitih psalama u kojima će, uz stilske odrednice svakog pojedinog uglazbljenja, do izražaja doći sva tri tipa psalmodije. *Dixit Dominus* Tommasa Cecchinija donosi jedan ranobarokni prototonalitetni glazbeni jezik uz tipičnu strukturu renesansnog moteta u kojem svaki stih teksta donosi novi odsječak skladbe. Hrvatski skladatelj Anđelko Klobučar to donekle iskače iz kronološkog okvira – riječ je, naime, o skladatelju djelatnom prije svega u 20. stoljeću – no stilski je njegovo uglazbljenje psalma *Laudate Dominum* blisko renesansnim i ranobaroknim skladbama. Claudio Monteverdi i Dietrich Buxtehude donose ranobarokna uglazbljenja psalama, a gregorijanski koral *Nisi Dominus* u svojoj čistoći

jednoglasne melodijske linije predstavlja kontrast gustoј polifoniji Monteverdijeva i Schützova uglazbljenja psalama.

Nakon psalmodije obično slijedi kratko čitanje kakvog biblijskog teksta i rezponzorij – kratki otpjev. To će na koncertu biti zamijenjeno još jednom orguljskom skladbom koncipiranom na način alternatim prakse: Magnificat primi toni njemačkog baroknog skladatelja Johanna Caspara Kerlla. Ta će skladba najaviti i sljedeći dio Večernje, izvedbu Magnificata. To je jedan od stalnih tekstova Večernje koji je doživio brojna uglazbljenja, jedno od njih je i ono ranobaroknog skladatelja Tommasa Cecchinija koji je veći dio života djelovao kao maestro di cappella u Splitu i Hvaru. U program koncerta na tom je mjestu umetnuta i jedna uskrсна molitva, Regina caeli (Kraljice neba) u uglazbljenju skladatelja Leopolda Ebnera koji je gotovo čitav život bio vezan uz Varaždin, tj. jedan je od predstavnika tzv. „varaždinskog skladateljskog kruga“.

Slijedi molitva Pater noster (Oče naš), završna molitva i zaključak (conclusio). Koncert će donijeti jedno uglazbljenje molitve Pater noster, no ne ono proizašlo iz gregorijanske, već ambrozijanske tradicije korala, nakon čega će uslijediti Gloria velike doksologije (Slava Bogu na visini), također ambrozijanske tradicije, da bi koncert svoj zaključak doživio u skladbi Gloria Patri (male doksologije) engleskog kasnorenesansnog skladatelja Thomasa Tallisa.

Vedran Lesar, mag. musicol.

TEKSTOVI SKLADBI

Ave Virgo gloriosa

Ave Virgo gloriosa,
favo mellis dulcior;
Mater Dei gloriosa,
stella sole clarior:
Tu es illa speciosa,
qua nulla est pulchrior,
rubicunda plus quam rosa,
lilio candidior.

Zdravo, Djevo slavna,
od meda iz saća slađa;
Majko Božja slavna,
od Sunca zvijezda ti si jača:
Ti si ona predivna,
ljepše od koje ništa nije,
od ruže crvenija,
od ljiljana bjelja.

Deus in adiutorium meum intende

Deus, in adiutorium meum intende.
Domine, ad adjuvandum me festina.

Bože, u pomoć mi priteci.
Gospodine, pohiti da mi pomogneš.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto,
sicut erat in principio et nunc
et semper et in saecula saeculorum.
Amen. Alleluia.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu,
kako bijaše na početku, tako i sada
i vazda i u vijeke vjekova.
Amen. Aleluja.

Ave maris stella

Ave, maris stella,
Dei Mater alma,
Atque semper Virgo,
Felix caeli porta.

Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Evae nomen.

Solve vincla reis,
Profer lumen caecis,
Mala nostra pelle,
Bona cuncta posce

Zdravo, zvijezdo mora,
Majko Božja nježna,
Vazda djevičanska,
Dveri rajске, zdravo!

Ti što začu pozdrav
S usta Gabriela:
Mirom nas ukrijepi,
Mijenjaj ime Evi.

S krivca lance skini,
Slijepu daj da vidi,
Tjeraj naše jade,
Sve isprosi dare.

Monstra te esse matrem
Sumat per te preces,
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus.

Virgo singularis,
Inter omnes mitis,
Nos culpīs solutos,
Mites fac et castos.

Vitam praesta puram,
Iter para tutum,
Ut videntes Jesum,
Semper collaetemur.

Sit laus Deo Patri,
Summo Christo decus
Spiritui Sancto,
Tribus honor unus. Amen.

Majkom se pokaži,
Molbe nam prikaži
Onom, rad nas što je
Post'o dijete tvoje.

Djevo osobita,
Smjerna k'o ni jedna,
Grijehu ti nas otmi,
Smjerne, čiste tvori.

Daj nam sveto živjet',
Sigurno putovat',
Uz Isusa vijekom
Radovat' se s tobom.

Slava Bogu Ocu,
Višnjem Kristu dika,
K'o i Duhu Svetom
Isti poklon trima. Amen.

Dum esset rex - antifona

Dum esset rex in accubitu suo,
nardus mea dedit odorem suavitatis.

Dok se kralj odmara na svojim
dušecima, (tada) nard moj miriše.

Dixit Dominus

Dixit Dominus Domino meo:
sede a dextris meis,
donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum.
Virgam virtutis tuae
emittet Dominus ex Sion:
dominare in medio
inimicorum tuorum.
Tecum principium in die virtutis tuae
in splendoribus sanctorum:
ex utero, ante luciferum, genui te.

Reče Gospodin Gospodinu mojemu:
sjedi mi zdesna
dok ne položim dušmane
za podnožje tvojim nogama.
Žezlo tvoje moći
protegnut će Jahve sa Siona:
vladaj posred
svojih neprijatelja!
Spreman je tvoj narod u svetim
odorama za dan tvog junaštva: kao rosa
iz krila zorina uza te su mladi ratnici.

Juravit Dominus
et non poenitebit eum:
tu es sacerdos in aeternum
secundum ordinem Melchisedech.
Dominus a dextris tuis: confregit
in die irae suae reges.
Judicabit in nationibus,
implebit ruinas:
conquassabit capita in terra multorum.
De torrente in via bibet:
propterea exaltabit caput.

Zakleo se Gospodin
i neće se pokajati:
dovijeka ti si svećenik
po redu Melkisedekovu.
Gospodin ti je zdesna, on će oboriti
kraljeve u dan gnjeva svojega.
On će sudit' narodima:
bit će truplâ na gomile,
po svoj zemlji raskoljenih glava.
Na putu će se napit' iz potoka,
visoko će dignuti glavu.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto,
sicut erat in principio et nunc
et semper et in saecula saeculorum.
Amen.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu,
kako bijaše na početku, tako i sada
i vazda i u vijeke vjekova.
Amen.

Laeva eius - antifona

Laeva eius sub capite meo
et dextera illius amplexabitur me.

Njegova mi je lijeva ruka pod glavom,
a desnom me grli.

Laudate Dominum

Laudate Dominum, omnes gentes;
laudate eum, omnes populi.
Quoniam confirmata est
super nos misericordia ejus,
et veritas Domini manet
in aeternum.

Hvalite Gospodina, svi puci,
slavite ga, svi narodi!
Silna je prema nama
ljubav njegova,
i vjernost Gospodinova
ostaje dovijeka!

Nigra sum - antifona

Nigra sum sed formosa,
filiae Jerusalem: ideo dilexit me rex,
et introduxit me in cubiculum suum.

Crna sam, ali lijepa, kćeri
Jeruzalemske: jer obradovah kralja,
on me uvede u odaje svoje.

Laetatus sum

Laetatus sum in his quae
dicta sunt mihi:

In domum Domini ibimus.
Stantes erant pedes nostri,
in atriis tuis, Jerusalem.

Jerusalem, quae aedificatur ut civitas:
cujus participatio ejus in idipsum.

Illuc enim ascenderunt tribus,
tribus Domini:
testimonium Israēl,

ad confitendum nomini Domini.

Quia illic sederunt sedes in iudicio,
sedes super domum David.

Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem,
et abundantia diligentibus te.

Fiat pax in virtute tua,
et abundantia in turribus tuis.

Propter fratres meos et proximos
meos, loquebar pacem de te.

Propter domum Domini Dei nostri,
quaesivi bona tibi.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto,
sicut erat in principio et nunc
et semper et in saecula saeculorum.

Amen.

Obradovah se
kad mi rekoše:

Hajdemo u dom Gospodnji.

Eto, noge nam već stoje
na vratima tvojim, Jeruzaleme.

Jeruzaleme, grade čvrsto sazdana
i kao u jedno saliveni.

Onamo uzlaze plemena
plemena Gospodnja,
po Zakonu Izraelovu,

da slave ime Gospodnje.

Ondje stoje sudačke stolice,
stolice doma Davidova.

Molite za mir Jeruzalemov,
blago onima koji tebe ljube.

Neka bude mir u zidinama tvojim
i pokoj u tvojim palačama.

Radi braće i prijatelja svojih
klicat ću: mir tebi.

Radi doma Gospodina, Boga našega,
za sreću tvoju ja ću moliti.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu,
kako bijaše na početku, tako i sada
i vazda i u vijeke vjekova.

Amen.

Iam hiems transiit - antifona

Iam enim hiems transiit,
imber abiit et recessit:
surge amica mea, et veni.

Evo, zima je već minula,
kiša je prošla i nestala:
ustani, dragano moja, i dođi.

Nisi Dominus

Nisi Dominus aedificaverit domum,
in vanum laboraverunt
qui aedificant eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem,
frustra vigilat qui custodit eam.

Vanum est vobis ante lucem surgere:
surgite postquam sederitis,
qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum,
ecce haereditas Domini, filii;
merces, fructus ventris.

Sicut sagittae in manu potentis,
ita filii excussorum.

Beatus vir qui implevit
desiderium suum ex ipsis:
non confundetur cum loquetur
inimicis suis in porta.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto,
sicut erat in principio et nunc
et semper et in saecula saeculorum.
Amen.

Ako Gospodin kuću ne gradi,
uzalud se muče
graditelji.

Ako Gospodin grad ne čuva,
uzalud stražar bdi.

Uzalud vam je ustat' prije zore
i dugo u noć sjediti,
vi što jedete kruh muke:

miljenicima svojim u snu on daje.
Evo, sinovi su Gospodinov dar
plod utrobe njegova je nagrada.

Strelica u ruci ratnika –
to su sinovi mladosti.

Blago čovjeku koji
njima napuni tobolac,
neće se postidjeti kad se preo bude
s dušmanom na vratima.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu,
kako bijaše na početku, tako i sada
i vazda i u vijeke vjekova.
Amen.

Speciosa facta es - antifona

Speciosa facta es et suavis
in deliciis tuis,
sancta Dei Genetrix.

Kako si lijepa i kako si ljupka,
o najdraža, među milinama,
sveta Bogorodice.

Cantate Domino

Cantate Domino!

Pjevajte Gospodu!

Beatam me dicent - antifona

Beatam me dicent omnes generationes,
quia ancillam humilem
respexit Deus.

Svi će me naraštaji zvati blaženom,
jer na neznatnu službenicu
pogleda Bog.

Magnificat

Magnificat, anima mea, Dominum
et exultavit spiritus meus
in Deo, salutari meo.
Quia respexit humilitatem
ancillæ suæ:
ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes.
Quia fecit mihi magna, qui potens est,
et sanctum nomen eius,
et misericordia eius
a progenie in progenies
timentibus eum.
Fecit potentiam in brachio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede
et exaltavit humiles;
esurientes implevit bonis
et divites dimisit inanes.
Suscepit Israel puerum suum
recordatus misericordiæ suæ,
sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius
in sæcula.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto,
sicut erat in principio et nunc
et semper et in sæcula sæculorum.
Amen.

Veliča duša moja Gospodina,
klikće duh moj u Bogu,
mome Spasitelju,
što pogleda na neznatnost
službenice svoje:
odsad će me, evo,
svi naraštaji zvati blaženom.
Jer velika mi djela učini Svesilni,
sveto je ime njegovo!
Od koljena do koljena
dobrota je njegova
nad onima što se njega boje.
Iskaza snagu mišice svoje,
rasprši oholice umišljene.
Silne zbací s prijestolja,
a uzvisi neznatne.
Gladne napuni dobrima,
a bogate otpusti prazne.
Prihvati Izraela, slugu svoga,
kako obeća ocima našim:
spomenuti se dobrote svoje
prema Abrahamu i potomstvu njegovu
dovijeka.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu,
kako bijaše na početku, tako i sada
i vazda i u vijekje vjekova.
Amen.

Regina caeli

Regina caeli laetare, alleluia.
Quia quem meruisti portare, alleluia.
Resurrexit sicut dixit, alleluia.
Ora pro nobis Deum. alleluia.

Kraljice neba, raduj se, aleluja.
Jer koga si dostojna bila nositi, aleluja.
Uskrsnu kako je rekao, aleluja.
Moli Boga za nas, aleluja.

Pater noster

Pater noster, qui es in caelis,
sanctificetur nomen tuum;
Adveniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua
sicut in caelo et in terra.
Panem nostrum quotidianum
da nobis hodie,
Et dimitte nobis debita nostra,
sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris.
Et ne nos inducas in tentationem;
sed libera nos a malo.
Amen.

Oče naš, koji jesi na nebesima,
sveti se ime tvoje,
dođi kraljevstvo tvoje,
budi volja tvoja,
kako na nebu tako i na zemlji.
Kruh naš svagdanji
daj nam danas,
i otpusti nama duge naše,
kako i mi otpuštamo
dužnicima našim,
i ne uvedi nas u napast,
nego izbavi nas od zla.
Amen.

Gloria in excelsis Deo

Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus
bonae voluntatis.
Laudamus te. Benedicimus te.
Adoramus te. Glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex caelestis,
Deus Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite,
Iesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei,

Slava Bogu na visini!
I na zemlji mir ljudima
dobre volje.
Hvalimo Te. Blagoslivljamo Te.
Klanjamo Ti se. Slavimo Te.
Zahvaljujemo Ti
radi velike slave Tvoje.
Gospodine Bože, Kralju nebeski,
Bože Oče Svemogući.
Gospodine Sine jedinorođeni,
Isuse Kriste,
Gospodine Bože, Jaganjče Božji,

Filius Patris.

Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.

Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.

Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.

Quoniam tu solus Sanctus.

Tu solus Dominus.

Tu solus Altissimus, Iesu Christe.

Cum Sancto Spiritu,
in gloria Dei Patris.

Amen.

Sine Očev.

Koji oduzimaš grijehe svijeta,
smiluj nam se.

Koji oduzimaš grijehe svijeta,
primi našu molitvu.

Koji sjediš s desne Ocu,
smiluj nam se.

Jer Ti si jedini svet.

Ti si jedini Gospodin.

Ti si jedini Svevišnji, Isuse Kriste.

Sa Svetim Duhom,
u slavi Boga Oca.

Amen.

Gloria Patri

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Amen.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu.

Amen.

54. Varaždinske barokne večeri

DIVINUM OFFICIUM

In festis Beatae Mariae Virginis

AD VESPERAS

Varaždinska katedrala

27. rujna 2024. u 20 sati

